Restaurering på malerienes premisser

Den omtalte rensingen av de elleve store Munchmaleriene var bare en liten del av oppussingen av Aulaen ved UiO, som i alt vesentlig ble utført på malerienes premisser.

Av Chera Westman/ifi.no, ifi.no

100-årsjubilerende Aulaen ved Universitetet i Oslo sentrum er først og fremst kjent for to ting: den meget gode akustikken og de store Munchmaleriene. Begge er i dag i bedre stand enn på mange år.

Etter et omhyggelig restaureringsarbeid i tett samarbeid mellom Universitetet, Statsbygg, Riksantikvaren og utførende håndverkere, ble den nyoppussede Aulaen åpnet igjen i juni, tidsnok til at universitetet feirer 200-årsjubileum, og Aulaen halvparten.

– Intensjonen har vært å få det til å se likt ut, men i en finere prakt. Det er ikke gjort noen bygningsmessige endringer – bare overflatene er rehabilitert, sier Lars Prestegård, Statsbyggs prosjektleder.

Nyforgylte løvesofaer

I kontrast til prosjektets gjennomgående tema, å bevare eller gjenskape, ble det på et tidlig tidspunkt besluttet å gi salen et moderne møblement.

Opprinnelig var Aulaen møblert med løse stoler. På 1930-tallet ble det satt inn kinostoler kledd med rød

plysj. De er nå skiftet ut med stoler fra finske Piironen, i et lilla stoff som går godt sammen med fargene i maleriene og mot de hvite, delvis marmorkledde veggene.

Stolene er meget viktige for akustikken i rommet, og det ble nøye testet ut at de har omtrent de samme akustiske verdiene som den gamle innredningen. De gamle sofaene med løvehoder som står langs veggene er trukket om og nyforgylt.

Overraskende dårlig stand

Et svensk firma, Edvardssons Entreprenør AS, som har drevet i Norge siden slutten av 90-tallet, fikk maleroppdraget fra hovedentreprenøren Skanska.

– Vi har drevet med antikvarisk restaurering, som innebærer istandsettelse ved å benytte metoder og materialer som ble brukt opprinnelig. For oss var den store utfordringen at bygget var fredet og i så dårlig stand, sier Per-Erik Edvardsson.

Skadeomfanget var mye større enn først antatt, og arbeidet med å ta vekk ødelagt gips, gjenskape alle profilene og sette dem tilbake igjen, var et omfattende arbeid.

– Det var utført flere dårlige reparasjoner med feilaktige materialer gjennom årene. Taket i den store salen var malt med plastmaling, og stukkaturen falt ned i store stykker. Spesielt ille var det da president Obama var på besøk for å motta Nobels Fredspris. Da hang et helikopter over huset, og så mye av taket falt ned at vi var nødt til å evakuere salen, sier han.

3.500 liter vann

– Bare på taket i publikumsgarderoben Søylesalen har dekormalerne brukt mange tusen arbeidstimer. Vi har lang erfaring fra svenske slott og herreseter, og har vasket taket med en spesiell såpe, Marsellie-såpe, som ble dyttet på med en svamp, fortsetter Per-Erik Edvardsson.

I prosessen ble det brukt omtrent 3.500 liter vann. Nytt bladgull er lagt på, og dekoren er malt med linoljebasert maling fra staffeli. Langt på vei er det brukt opprinnelige teknikker og malinger.

Også veggen i galleriet mellom publikumsgarderoben og salen ble pusset opp. Der var veggene kledd med et rayontapet som stammet fra en ombygging i årene etter krigen. Det gamle veggtrekket var både slitt og støvete, og kunne ikke settes opp igjen. Mange prøver ble vurdert før man fant farge og mønster som harmonerte med bildene til Munch.

Bildene bestemmer

Det er de elleve maleriene til Edvard Munch som la premissene for hele rehabiliteringen. For å bevare dem måtte klimaet i bygget stabiliseres. Loftet over aulaen var dekket med et uisolert glasstak, som førte til et sesongpreget klima med både meget varme og kalde perioder. Den massive eikeparketten er skiftet ut og erstattet med en nesten identisk kopi hva angår materiale og leggemønster.

– Under den nye parketten er det installert vannbåren gulvvarme, og i tillegg er loftet blitt isolert, sier Lars Prestegård.

Dette er også blitt gjort

Munchs malerier er overflaterenset og montert på en mer hensiktsmessig måte.

Carrerra-marmoren renset og renovert.

Nytt glasstak med hovedbelysning.

Over glasstaket er det bygd et servicedekke med sluk.

Publikumsgarderoben og artistlosjene er pusset opp.

Sanitære forhold utbedret.

Brannslukning med sprinkler er installert bak sofaene. Ved brann vil ikke dysene sprute vann på maleriene, men kaste vannet skrått ut i rommet.

Munchs malerier

Edvard Munch, som vant utsmykningskonkurransen da aulaen ble bygget, malte en serie store oljemalerier på lerreter, som er spent inn på blindrammer og plassert i nisjer i veggene. I 1940 ble maleriene brutalt skåret ned og oppbevart utenfor tyskernes rekkevidde i gruvene i Kongsberg til krigen var over. Da de ble rullet ut igjen, ble de limt opp på masoniteplater med et bærende rammeverk av trelekter på baksiden. Denne montering førte til ujevn smussbelastning.

En av de største utfordringene var å frakte ut de 4,5 meter høye og opp til 16,5 meter brede Munch-maleriene. Bildene var blitt skitne og hadde behov for en mer hensiktsmessig montering etter rens.

– Bildene er blitt overflaterenset og strukturelt behandlet. Utfordringen var å få ut så store malerier fra salen. De var for store for å få ut gjennom dørene og isteden ble de fraktet ut i en slisse bak hovedbildet, Solen, forteller Ulla Uberg, Universitetets kunstforvalter.

Slissen er nå sikret etter alle kunstens regler, men vil være der for bestandig, slik at en fremtidig flytting vil være mulig.